

## **V Сабор Савеза независних социјалдемората**

**Источно Сарајево, 25. април 2015. године**

Полазећи од чињеница:

- да протеклих година транзиција у БиХ, коју је, углавном, конципирала, водила и често финансирала међународна заједница, није дала очекиване резултате;
- да либерални концепт тржишне привреде, у земљи са дубоким структурним поремећајима и ниским кредитним рејтингом, није покренуо економски развој и довео до рационалног коришћења ресурса;
- да либерализација спољне трговине није подстакла здраву конкуренцију и није довела до ширег интегрисања привреде са привредом окружења и Европске уније;
- да је обећана европска будућност земље још увијек далека и неизвјесна визија која захтијева низ озбиљних реформи, изградњу капацитета институција, много координације, прилагођавања, уважавања и разумијевања;
- да су инвестиције, домаће и иностране, далеко испод потребног нивоа;
- да узроци свјетске економске кризе потичу од начина економског развоја најразвијенијих земаља свијета, али са снажним негативним посљедицама по мале и неразвијене земље;
- да Република Српска постоји и функционише у политички нестабилном и нефункционалном окружењу БиХ, које се по свјетским стандардима сврстава у ризичне, чиме се повећава ризик пословања и отежава економски развој;
- да се у читавом послеријатном периоду одржава релативно висока незапосленост која представља један од најтежих економских и социјалних проблема РС;
- да у условима успореног послеријатног развоја економске и социјалне посљедице рата још нису саниране, те да је још увијек релативно висок степен сиромаштва становништва, да су неуједначене шансе за успјех и мали изгледи за брзи излазак из сиромаштва;
- да је, у условима високе незапослености и недосљедног дјеловања институција, широко распрострањена сива економија која посебно погађа приходе ванбуџетских фондова и угрожава и онако низак стандард пензионера, као и обим и квалитет здравствених услуга и социјалне заштите;
- да је тржиште рада нефлексибилно и са ограниченом конкуренцијом за свако радно мјесто;
- да су, у условима ниског степена економске динамике и недовољно флексибилног економског система, успостављени висока великвидност

привреде, висока унутрашња дуговања, висока каматна стопа и низак ниво финансијске дисциплине и одговорности;

- да корупција у дијелу институција и предузећа, нетранспарентно пословање са повезаним лицимама и различити облици утаје пореза и доприноса погоршавају пословни амбијент и нарушавају углед власти и цијеле Републике Српске;
- да је ограничено, споро и недовољно ефикасно дејство правне државе у заштити имовине, пословања и права учесника у економским трансакцијама;
- да, и поред реформи, још увијек постоји нефункционална организација институција, скупа државна администрација, бирократски однос дијела институција и низак ниво ефикасности институција;
- да Европска унија покреће иницијативу за нови круг економских и социјалних реформи, тражећи ефикаснији начин координације на путу интегрисања у Европску унију;
- да поларизација интереса великих сила и међународни конфликти имају све већи утицај на економски и друштвени развој у Региону,

Свјестан своје улоге и одговорности у таквим околностима, одлучан да очува водећу политичку улогу у обликовању политичке, социјалне и економске будућности РС, спреман да поведе реформе и сарађује са свима који прогресивно дјелују у правцу побољшања услова живота становништва РС, V Сабор Савеза независних социјалдемократа доноси

## **ДЕКЛАРАЦИЈУ о економском развоју**

1. Основни концепт транзиције, постављен од међународне заједнице послије рата, доживио је неуспјех у БиХ. Структурни поремећаји економије у БиХ се продубљују, живот становништва се не поправља, европска перспектива земље је потпуно неизвјесна... И поред снажних удара економске, социјалне и политичке кризе не постоје иницијативе које би понудиле нову перспективу. Велики број људи, поготово младих, више не вјерује да им БиХ може понудити перспективну будућност. Главни иницијатор и финансијер реформи у послијератној БиХ била је међународна заједница. Данас, када је потребно стимулативније пословно окружење за стране и домаће инвеститоре, међународна заједница нема велики интерес, а могло би се рећи ни потребни ауторитет, за провођење новог круга реформи. То је разлог више због кога ће СНСД иницирати да РС, у оквиру својих надлежности, покрене и проведе реформе како би побољшала пословно окружење за домаће и стране инвеститоре. Нови круг реформи, мора дати шансу знању, иновацијама, предузетништву и конкуренцији, затим треба исправити грешке у процесу транзиције, дати одговоре на изазове кризе и допринијети промјени привредне структуре и повећању конкурентности домаће привреде.

2. СНСД је спреман на широку сарадњу са свим нивоима власти и међународним институцијама у провођењу економских реформи и убрзавању процеса интеграције у Европску унију. Међутим, он неће чекати да рјешења за излазак из кризе и напредак економије добије од међународне заједнице или институција БиХ. Сви савјети су добродошли, али СНСД је свјестан да сами морамо трагати за властитим начином прилагођавања и јачања домаће привреде, како бисмо обезбиједили повећање инвестиција, повећање запослености и брже и правичније рјешавање социјалних проблема, те распоред терета кризе према економској снази.
3. СНСД ће у наредном периоду бити посвећен унапређењу услова пословања. Иницираће се да сви закони којима се уређује пословање на територији РС буду подвргнути анализи у циљу увођења најбољих рјешења и примјене верификованих добрих искустава из других земаља, како бисмо успоставили пословни амбијент стимулативан за инвестиције, запошљавање, примјену модерних технологија и повећање извоза. Наш циљ је претварање Републике Српске у једну од најпожељнијих дестинација за инвестиције.
4. Да би измијењени закони имали за посљедицу стварно побољшање услова пословања у РС, СНСД ће се залагати за широку реформу институција РС и БиХ. Основни правци реформи у овој области биће усмјерени на јачање правне државе, посебно у пословној сфери, затим на брзо, јефтино и транспарентно провођење закона. Такође, кроз реформу институција РС треба понудити квалитетне јавне услуге и добра који су значајни за унапређење пословања и побољшање услова живота становништва.
5. Ако желимо управљати властитим развојем, господарити властитим ресурсима, повећати запосленост и стандард становништва, стварати и јачати средњу класу, неопходно је подизање конкурентности домаће привреде. Да би се то постигло, потребна је нова стратегија интегрисања ресурса, знања, технологије и тржишта, односно потребна је модерна стратегија реиндустријализације која ће зауставити деиндустријализацију, побољшавати привредну структуру, подстицати иновације, образовање чинити селективнијим, интегрисати науку и привреду и отворати нова и добро плаћена радна мјеста. Да бисмо повећали учешће у међународној трговини, на свјетском тржишту морамо понудити конкурентније производе. Свијету нећемо моћи понудити конкурентније производе ако у РС не развијемо конкуренцију у производњи, услугама, иновацијама, науци, запошљавању... Због тога ће СНСД посветити посебну пажњу подстицању слободе предузетништва, стимулисању примјене модерне технологије у производњи, стимулисању примјене иновација у производњи, подстицању стварања кластера, подстицању промоције домаћих производа на сајмовима у

иностранству, контроли одржавања конкуренције на домаћем тржишту, заштити домаћих произвођача од нелојалне конкуренције и монопола...

6. СНСД ће иницирати успостављање новог приступа иновацијама у производњи који подразумијева далеко већи степен повезаности привреде, универзитета и научно-истраживачких организација, уз финансијску подршку државе. Иновације требају постати основа трајне конкурентности привреде, али и мјера успјешности образовања, науке и облика сарадње привреде, науке и државних институција. Залагаћемо се за успостављање адекватнијег облика финансирања иновација, истраживања и развоја кроз формирање фондова ризичног капитала који би подржавали предузећа која су у сфери иновативних и брзорастућих индустрија и отворили могућност привлачења страног ризичног капитала јер су домаћи ресурси скромни као и само домаће тржиште капитала.
7. Битан фактор повећања конкурентности домаће производње и провођења реиндустријализације је доступност модерне технологије. У условима деценијског заостајања технолошког развоја непримјерено је очекивати да домаћа индустрија брзо повећа конкурентност. Због тога, СНСД ће се залагати за нову стратегију технолошке обнове домаће индустрије, укључујући и укидање свих дажбина везаних за увоз машина и опреме за индустрију, као и ослобађање опорезивања реинвестиране добити у набавку опреме и машина за потребе индустрије. Наравно, саставни дио стратегије технолошке обнове мора бити и поштивање стандарда којима се штити здравље људи, запослених и природна околина.
8. Ако већ трпимо посљедице технолошког заостајања и ниске конкурентности, морамо бити свјесни предности које смо због тога задржали у области здравог земљишта, вода и шума, а које су од велике вриједности за развој у модерним условима. Ако искористимо те предности, Република Српска може постати значајан произвођач биолошки вриједне и хигијенски исправне хране, не само за своје становништво, него и за извоз по вишим цијенама. Да би се то остварило, потребно је, поред ресурса, имати сертификате о квалитету земљишта, биљака и биљних производа издате од овлашћених институција. Република Српска може најбрже промијенити структуру пољопривредне производње, повећати њену конкурентност и развити низ синергетских ефеката које пољопривреда ствара за развој индустрије, али и побољшање социјалних и економских услова живота становништва. Такође, врло значајан ресурс Републике Српске су шуме и шумско земљиште који могу, уз рационалнију стратегију организације и употребе ресурса, врло брзо постати значајан покретач повећања конкурентности домаће дрвопрерађивачке индустрије. Уз релативно мала улагања и уз примјену модерног начина управљања ресурсима у пољопривреди, те уз измијењену политику

подстицања пољопривредне производње, обим производње у пољопривреди се може значајно повећати, побољшати његова структура, пољопривреда учинити рентабилнијом, повећати здравствена сигурност хране на нашем тржишту, обезбиједити производи за супституцију увоза и створити сировинска основа за развој прехранбене индустрије.

9. Да би привреда била конкурентнија, мора бити праћена врло ефикасном и јефтином државном администрацијом. СНСД се залаже за скраћивање и поједностављење свих административних облика комуникације државе и привреде, од оснивања предузећа до предаје пословних извјештаја. Држава мора водити политику стабилних трошкова пословања, укључујући и растерећење привреде од неких намета, поготово у сфери рада. СНСД се залаже за стабилно и подстицајно привредно окружење, у коме су послодавци мотивисани да дају добре предузетничке идеје, нова радна мјеста, ефикасан избор технологије и добро управљање, а радници да дају рад високе продуктивности, јер висока продуктивност рада најбоље штити радника и његова права.
10. Упоредо са глобализацијом свјетске економије јача конкуренција у условима инвестирања између земаља. СНСД је тога свјестан и стално се залаже за унапређење пословног амбијента. Посљедњих година РС је унаприједила амбијент за пословање и оснивање предузећа. Међутим, чињеница да имамо недовољно страних инвестиција обавезује нас да стално радимо на унапређењу пословања у РС и да примјењујемо најбоља искуства других земаља. У том смислу, потребно је: наставити усавршавање уведеног једношалтерског система регистрације предузећа, увести регистрацију предузећа путем интернета, увести електронско подношење пореских пријава, увести поједностављени систем плаћања пореза и доприноса на плате, скратити вријеме и поједноставити процедуру добијања радних дозвола за иностране предузетнике и извођаче инвестиција, правним средствима штити инвеститоре, посебно имовину и извршење уговорених обавеза и слично.
11. За СНСД од посебног интереса је успостављање правне државе. Посебна пажња мора се посветити правној сигурности пословања. Држава мора врло ригорозно и врло оштро заштити права повјерилаца. Не може бити ефикасне економије, инвестиција, нових радних мјеста, високог стандарда и добре социјалне заштите у земљи у којој држава штити дужнике. Извршење уговорених обавеза је механизам преко кога функционише модерна привреда. Држава мора истрајати на убрзавању судских поступака којима се обезбјеђује извршење уговорених обавеза. У свим судским и вансудским поступцима арбитража у области пословања залагаћемо се за заштитивање санкција према онима који крше пословни морал и доприносе прекиду континуитета

пословања, чиме се угрожава економски систем у цјелини. Посебна пажња биће усмјерена на заштиту од корупције свих поступака правне заштите пословања.

12. Либерализована трговина је саставни дио европских и регионалних интеграција. У таквим датим условима, за СНСД домаћа производња и радна мјеста се најбоље штите добрим условима привређивања. Иако су учињени почетни напори у побољшању пословног амбијента, он је још увијек недовољно стимулативан и посебно недовољно сигуран. Мјере за растерећење привреде морају бити изведене из свеобухватне функционалне анализе свих намета које плаћа привреда и становништво. СНСД ће инсистирати да свака институција РС да допринос унапређењу пословања у РС тако што ће предложити и провести мјере за растерећење привреде и поједностављивање пословања у РС. По томе треба мјерити успјешност рада људи запослених у јавној администрацији и органима власти РС.
13. СНСД се залаже да се РС одрекне дијела јавних прихода у корист привреде и да из буџета инвестира у стварање бољих услова пословања. Међутим, СНСД не жели да се јавним новцем покривају трошкови лошег пословања, промашене инвестиције предузећа и богаћење власника предузећа. СНСД се залаже да привреда и држава у партнерском односу уреде пословање по највишим стандардима који вриједу у Европи и у Региону, али жели да види предузећа која на тржишту остварују резултате, која се прилагођавају новим условима пословања, која примјењују нове технологије, освајају нове производе, извозе на нова тржишта, запошљавају људе и ресурсе. Такође, СНСД жели да у Српској види стране банке, осигуравајућа друштва и трговинске ланце као дио домаћег економског система, као субјекте који преузимају ризик пословања, који су партнери домаће привреде, који подстичу развој, доприносе интегрисању тржишта Српске у шире тржиште.
14. СНСД се залаже да политика растерећења привреде истовремено буде праћена са политиком заштравања финансијске дисциплине. СНСД се залаже за изградњу система који је стимулативан за легално пословање, легално посједовање имовине, легално стицање богатства и легално ступање у облигационе односе. Сва дуговања јавног новца морају бити стављена на увид јавности, репрограм пореских обавеза мора бити изузетак коме претходи контрола пословања и ревизија пословања са повезаним лицима, запошљавање „на црно“ и обрачун пореза и доприноса на нижу основицу представљају утају пореза, односно кривично дјело, неопходна је забрана регистрација нових предузећа свим повезаним лицима са предузећем које је у стечају, до окончања стечајног поступка и слично.
15. Контролисање поријекла имовине за СНСД никада није било спорно. Контрола и праћење стицања имовине треба да буде континуирани задатак Пореске

управе на начин како се то ради у цивилизованим земљама свијета. Извори богатства сваког грађанина морају бити регистровани у Пореској управи. Поређењем пријављеног дохотка и имовине грађанина утврђује се покриће имовине приходима. Имовина која нема покриће у опорезованом дохотку је предмет одузимања. Залажемо се за континуирано вођење овакве политике и информисање јавности о резултатима рада Пореске управе у циљу повећања транспарентности пословања, смањења сиве економије и корупције.

16. СНСД је убијеђен да се транспарентним трошењем јавног новца, транспарентним провођењем јавних набавки и давањем под концесије државних ресурса јача интерес инвеститора за РС. Унапређење транспарентности подразумијева укидање било каквог привилегованог статуса за предузећа, банке, осигуравајуће куће, фондове или било коју другу установу. Транспарентним трошењем јавног новца јасно морамо ставити до знања јавности и потенцијалним инвеститорима да смо чврсто определијељени против тајкунизације и колонизације РС и појединих сектора њене индустрије. СНСД је определијељен за развој пословног сектора Српске у коме се опстаје на основу конкурентности верификоване на тржишту, а не на основу било каквих привилегија.

17. Висока незапосленост и перцепција високог степена „рада на црно“ представљају један од основних економских и социјалних проблема Српске. У таквим условима, СНСД своје дјеловање усмјерава на повећање броја нових радних мјеста. У том циљу, морамо се ослободити низа наслијеђених предрасуда о запошљавању и кренути у процес обликовања транспарентног тржишта рада које привреди обезбјеђује продуктивну радну снагу, а радницима сигурне и добро плаћене послове. СНСД није спреман више подржавати програме запошљавања чији се крајњи ефекат своди на увећавање броја запослених у администрацији или привремено запошљавање. СНСД се залаже за нове методе подстицања запошљавања. Залажемо се да Српска измијени прописе о запошљавању, порезима и доприносима тако да послодавац својим повећањем запослености сам себи креира подстицај: што више запосли радника, ефективна цијена радне снаге му је нижа, односно директно остаје више новца предузећу.

18. СНСД је свјестан грешака у запошљавању које су чињене протеклих деценија. Конкуренција за радна мјеста је готово елиминисана, тако да се велики број младих људи више и не труди да се изложи врло селективном образовању и не бира занимање у складу са тржишним потребама. Нажалост, велики број људи рачуна да ће до запослења доћи кроз неки облик корупције. Такав однос према запошљавању је пријетња опстанку економског система. СНСД се залаже за нови стратешки приступ запошљавању, поготово младих људи. Залажемо се за синхронизовану реформу образовања и запошљавања како би се ојачала улога

тржишта у избору занимања, у обликовању наставних програма и отварању конкуренције за свако радно мјесто. Запошљавање третирамо као економски, а не као социјални проблем. Желимо зауставити ширење структурне незапослености која је већ присутна у високом степену. Економским приступом настојаћемо подстаћи конкуренцију знања, искуства, лојалности компанији, тежњу за усавршавањем и напредовањем у струци, што доприноси повећању продуктивности рада.

19. СНСД ће се залагати за ефикасније институције и администрацију, подразумијевајући под тим већи обим и квалитет јавних услуга и јавних добара, краће рокове извршења административних процедура, заштиту права и достојанства грађана, транспарентно и рационално трошење јавног новца... Због тога ће своје дјеловање усмјерити на: (1) успостављање ефикасних и јефтиних институција с циљем повећања доприноса институција рјешавању социјално-економских проблема и смањења јавних трошкова којима су оптерећени привреда и становништво; (2) успостављање новог система државних подстицаја који би се све више огледао у подршци јачању конкурентности домаћих предузећа, а све мање на државним трансверима привреди; (3) везивање постојања и развоја институција за њихов допринос економском развоју и повећању конкурентности домаћих ресурса.
20. Јавна предузећа имају значајан утицај на обезбјеђивање стабилних услова привређивања у земљи. Од посебног интереса за економију у цјелини је да њихове услуге и производи буду континуирано доступни и по конкурентним цијенама. СНСД ће се залагати за успостављање општих принципа управљања јавним предузећима кроз које ће се обезбиједити њихова рационалност, ефикасно пословање и видан допринос развоју и стабилном функционисању цијеле економије. Јавна предузећа морају пословати на економским принципима, због чега се морају ослобађати волунтаристичког управљања и бирократског газдовања ресурсима, а држава мора бити спремна да прихвати већи утицај тржишта на њихово функционисање, укључујући и цијене производа и услуга.
21. Република Српска има претежан дио надлежности у обезбјеђивању социјалних и економских услова живота њених грађана. То је основни разлог због кога СНСД инсистира на ефикасности и рационалности општинских, градских и ентитетске власти, те на координацији са заједничким институцијама на нивоу БиХ у складу са уставним надлежностима. За СНСД је неприхватљиво повећање броја институција БиХ, повећање државне администрације и пренос надлежности са Републике Српске. Од заједничких институција очекује се да, у складу са уставним надлежностима, доприносе стварању повољнијег међународног оквира за пословање домаћих предузећа на иностраним тржиштима, као и да доприносе стабилности општих услова привређивања.



СНСД ће захтијевати од заједничких институција да дају већи допринос потписивању већег броја споразума о избјегавању двоструког опорезивања, да обезбиједи недискриминаторски приступ наше робе на инострана тржишта, да дају допринос међународној сертификацији домаћих производа, да допринесу елиминацији нелојалне конкуренције иностраних компанија, да спријече нелегалан увоз робе, да онемогуће избјегавање плаћања дажбина на граници, да воде политику рационалног управљања девизним резервама, да дестимулишу задржавање новца мимо привредних токова, да допринесе повећању повјерења инвеститора...

22. СНСД ће се залагати за избалансирану политику економске сарадње у свијету и Региону. Наша политика није унапријед предодређена као „западна“ или „источна“. Ми настојимо да баштинимо најбоља искуства из историје нашег народа, додајући им изазове модерног времена и рјешавајући проблеме нашег доба. Јасно нам је да се наша мала земља налази на мјесту преклапања геостратешких интереса великих сила и да се у таквим околностима морамо борити за просперитет нашег народа. Због тога, СНСД већ деценијама настоји да успостави добре односе, да нађе разумијевање и подршку и на „истоку“ и на „западу“, са мање или више разумијевања на некој од страна. У економском смислу, СНСД се залаже за слободан приступ инвеститора ресурсима Републике Српске без обзира са које стране свијета они долазили. За нас Република Српска нема алтернативу, а сарадња у окружењу или сарадња са „западом“ или „истоком“, или и са једнима и са другима, зависе од тога да ли Република Српска у тој сарадњи има уважавање, поштивање њених надлежности, да ли јој се тиме отвара развојна перспектива, сигурност и свеопшти напредак.

У Источном Сарајеву,

25. априла 2015. године

V Сабор Савеза независних социјалдемократа